

РОЗВИТОК ЛОГІСТИКИ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглянуто еволюцію логістики від античних часів до сучасності. Досліджено історичні витоки терміну «логістика», його перехід з військової сфери в економічну і ключові етапи становлення логістики як наукової дисципліни.

Ключові слова: Логістика, етимологія, історичний розвиток, матеріальні потоки, військова логістика, економічна логістика, інформаційні технології, управління, логістичні системи.

Abstract

The article examines the evolution of logistics from ancient times to the present. The historical origins of the term 'logistics', its transition from the military sphere to the economic sphere and key stages of the development of logistics as a scientific discipline are investigated.

Keywords: Logistics, etymology, historical development, material flows, military logistics, economic logistics, information technology, management, logistics systems.

Вступ

Логістика завжди займала важливе місце в управлінні матеріальними потоками, і з часом її роль тільки зростає. Починаючи з античних часів, коли логістика забезпечувала військові кампанії та постачання, до сучасності, де вона охоплює глобальні економічні процеси, це поняття еволюціонує разом із суспільством. Сьогодні логістика - це складна система, що виходить за межі простого переміщення товарів від виробника до споживача. Вона перетворилася на потужний інструмент конкурентної боротьби.

Результати дослідження

Етимологія поняття «логістика» має декілька версій походження, кожна з яких відображає певні аспекти сучасного розуміння логістики як науки та практичної діяльності. Найбільш розповсюдженими є три основні теорії:

- від грецького *logistikos* – міркувати, обчислювати
- від французького *loger* – розміщувати
- від древньогерманського *laudja* – зберігання, склад [1]

Концепція логістики як системи управління матеріальними потоками зародилася ще у Стародавньому світі.

В Римській імперії логістика трактувалась як механізм розподілу продуктів харчування. В Візантії це поняття набуло більш комплексного характеру, логістика вважалась мистецтвом постачання армії та управління її пересуванням з урахуванням таких факторів як: чисельності особового складу та специфіки місцевості.

В Стародавніх Афінах функціонувала спеціалізована державна інституція – «логістерія». В ній фінансові звіти афінських посадових осіб проходили перевірку. Люди, які працювали в логістерії називалися логістами, а саму установу можна розглядати як прототип сучасної Розрахункової палати.

Історично розвиток логістики був напряму пов'язаний з військовою справою. Однією з найвідоміших наукових робіт з логістики була праця французького військового теоретика Антуана Анрі Жоміні «Стислий нарис військового мистецтва або новий аналітичний огляд головних міркувань

стратегії, вищої тактики і воєнної політики» і випущена на початку XIX століття. В цій роботі автор пише про логістику як «практичне мистецтво управління перевезеннями, плануванням, організацією постачання військ і тилового забезпечення фронту». Результати своєї наукової роботи Жоміні зміг застосувати на практиці під час наполеонівських війн. В 1812 році його теоретичні напрацювання допомогли армії Наполеона налагодити постачання провіантом, боєприпасами та забезпечити розквартирування військ. [2]

Пізніше термін «логістика» почав зустрічатися у військовій літературі Англії, США, Німеччини, Італії та набув популярності як ключова складова військового планування і управління.

У період Першої та Другої світових війн широко використовуються різні логістичні принципи та моделі. Масштаби цих конфліктів вимагали складних логістичних завдань, оскільки потрібно було забезпечувати потреби мільйонів солдат на різних фронтах. Особливої уваги заслуговує логістичне планування операції «Оверлорд» - наймасштабнішої десантної операції в історії. Успішна висадка військ у Нормандії 6 червня 1944 року була можливою лише завдяки ретельно спланованій системі постачання.

З середини 50-х років XX ст. логістичні методи почали активно застосовуватись не лише в військовій справі, але і в сфері економіки, що було зумовлене необхідністю досягнення конкурентних переваг, шляхом зниження собівартості і покращення якості постачань. Додатковими факторами цих змін стали енергетична криза, швидкий науково-технічний прогрес та трансформація ринку продавця на ринок покупця.

В цей час логістика формується як наука, що вивчає наскрізне управління матеріальними та інформаційними потоками. Відомий американський економіст О. Моргенштерн у своїй роботі 1951 року писав про те, що «... існує абсолютна подібність між управлінням забезпечення військ і управлінням матеріальними ресурсами у промисловості». [3]

Розвиток логістичних систем почався з об'єднання транспорту і складів, оптимізації базових процесів у 60-х роках. У 80-х відбулося впровадження інформаційних технологій і інтеграція з виробничим плануванням. У 90-х логістика об'єднала всіх учасників постачання, виробництва й розподілу, а також почався розвиток логістичних послуг. На початку XXI століття системи стали глобальними, зростає роль міжнародних корпорацій і підвищилися вимоги до якості послуг.

В Україні концепції логістики сформувалися за радянських часів. Незважаючи на те, що практичні елементи логістичного управління широко використовувалися в народному господарстві Радянського Союзу, сам термін «логістика» почав використовуватись значно пізніше, лише з кінця 80-х років. До цього панувала позиція, що логістичні методи – це інструменти капіталістичної системи і потрібні виключно для отримання прибутку. В той час в соціалістичній економіці пріоритетними вважались загальнонародні, а не корпоративні інтереси.

Початок XXI століття був надзвичайно важливим для сфери логістики і усієї економіки. Період супроводжувався швидким розвитком інформаційних технологій і комп'ютерних систем. Ці технології докорінно змінили підходи до управління логістичними процесами. Підприємства отримали в своє розпорядження широкий арсенал нових інструментів: системи відстеження вантажів у реальному часі, автоматизовані комплекси управління логістичними операціями, системи електронного митного декларування тощо.

Сьогодні логістика активно продовжує розвиватися під впливом нових технологій та подій, які відбуваються у світі. Війни, пандемії та економічні кризи змушують усю логістичну систему постійно трансформуватись і шукати нові, більш стійкі і гнучкі моделі для функціонування. Нові технології: штучний інтелект, блокчейн, інтернет речей та загальна автоматизація дозволяють підвищувати ефективність діяльності підприємств і надають серйозні конкурентні переваги. [4]

Висновки

Логістика пройшла довгий і важкий шлях від простого переміщення вантажів до складної системи управління матеріальними та інформаційними потоками. Її трансформація нерозривно пов'язана з історичним розвитком суспільства, особливо з військовою справою. Сьогодні логістика – це ключовий елемент економічної діяльності, яка формує основи ефективного функціонування підприємств. Використання сучасних технологій і підходів дозволяє адаптуватися до змінних умов, знижувати витрати, підвищувати продуктивність і забезпечувати стійкість бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1) Резнік Н. П. Основні характеристики поняття логістики і системи управління ланцюгами постачань / Н. П. Резнік, С. В. Руденко, К. М. Пилипчук // Innovation and Sustainability. - 2022. - Iss. 3. - С. 95-102.
- 2) Жарська І.О. Логістика: навч. посіб. Одеса: ОНЕУ, 2019. 209 с.
- 3) Тюріна Н. М. Логістика [Текст]: Навч. посіб. / Н. М.Тюріна, І. В. Гой, І. В. Бабій. – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 392 с.
- 4) Шостак Л. Перспективи цифровізації в логістиці. Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неоіндустріального суспільства. 2020. С. 748-749.

Сергійчук Іван Васильович— студент групи МБА-23м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: ivansergijcuk14@gmail.com

Науковий керівник: **Білоконь Тетяна Миколаївна** – к.е.н, доцент кафедри підприємництва, логістики та менеджменту Вінницького національного технічного університету tm.bilokon@gmail.com

Serhiychuk Ivan Vasyliovych— student, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ivansergijcuk14@gmail.com

Supervisor: **Bilokon Tetyana Mykolayivna** – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship, Logistics and Management, Vinnytsia National Technical University tm.bilokon@gmail.com